

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

**«ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ТА НАВИЧОК КОМУНІКАЦІЇ У
ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА»**

підготовки бакалавра

спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка

освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Силабус вибіркового освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньо-професійною програмою «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Розробник: Луканьова Людмила Олексіївна, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ірина БРУШНЕВСЬКА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти протокол №2 від 12 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Ірина КУЗАВА

I. Опис освітнього компонента**Таблиця 1**

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<u>Галузь знань</u> 01 Освіта / Педагогіка <u>Спеціальність</u> 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) <u>Освітньо-професійна програма</u> Корекційна психопедагогіка та логопедія <u>Освітній рівень: перший (бакалаврський)</u>	<u>Вибіркова</u>
Кількість годин / кредитів <u>150 / 5</u>		Рік навчання <u>3 – й</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <u>5 – й</u>
		Лекції – <u>10 год</u> Практичні <u>20 год</u>
		Самостійна робота <u>110 год.</u> Консультації <u>10 год.</u>
Мова навчання	Форма контролю: <u>залік</u>	
		<u>Українська</u>

II. Інформація про викладача

ППП Луканьова Людмила Олексіївна

Посада старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: +38(050)1433376, LUKANOVA.LIUDMYLA@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента**1. Анотація курсу**

Силабус освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Вивчення освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки

висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі спеціальної освіти відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальні освіти, світових тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації дітей.

Синдром Дауна - одне з найпоширеніших генетичних порушень, яке характеризується стійким порушенням психофізичного розвитку, зокрема, особливою природою формування комунікативних навичок та мовлення.

У роботі з дітьми з синдромом Дауна орієнтуються не на біологічний вік, а на закономірну послідовність розвитку психічних процесів та інтелекту дітей, на зону актуального та найближчого розвитку.

Знання специфіки формування навичок мовлення та комунікації у здобувачів освіти з синдромом Дауна, особливостей застосування специфічних інноваційних технологій дасть змогу корекційному педагогу максимально ефективно організувати освітньо-корекційний процес.

2. Пререквізити.

Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички, сформовані у ході вивчення ОК «Вступ до корекційної психопедагогіки», «Основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки)» «Корекційна психопедагогіка з практикумом», «Основи невро- та психопатології», «Неврологічні основи логопедії», «Клініка інтелектуальних порушень», «Психологія дітей з інтелектуальними порушеннями», «Логопсихологія», «Логопедія з практикумом», навчальної волонтерської практики, навчальної (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Постреквізити. Освоєння даного освітнього компонента є необхідною основою для подальшого вивчення ОК «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дітей з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями», «Мовленнєві і сенсорні системи та їх порушення», «Фізична реабілітація осіб з порушеннями мовлення», «Методика корекційної роботи при порушеннях інтелектуальної та мовленнєвої діяльності», «Педагогіки інклюзивної освіти», «Основи педагогічної майстерності спеціального педагога», «Теорії та спеціальної методики виховної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями», спеціальних методик навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, написання курсової роботи зі спеціальних методик навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, навчальної(логопедичної) практики у спеціальних закладах дошкільної освіти, виробничої (корекційно-педагогічної) практики у ЗЗСО з інклюзивним навчанням на посаді вчителя-дефектолога, виробничої (педагогічної) практики у спеціальних закладах дошкільної освіти на посаді вчителя-логопеда, підготовки до атестаційного іспиту.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета вивчення освітнього компонента:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними та практичними засадами організації навчання, виховання, соціальної адаптації та реабілітації, інтеграції в соціум осіб із синдромом Дауна;
- адаптації змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини;

- застосуванні під час реалізації освітньо-корекційного процесу додаткових заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу.

Завдання вивчення освітнього компонента:

- отримати систему наукових знань про особливості розвитку комунікації та мовлення осіб з синдромом Дауна;
- ознайомитися з організацією психолого-педагогічної підтримки дітей з трисомією на базі інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти;
- набути практичного досвіду розвитку комунікації (вербальної та альтернативної) у дітей з синдромом Дауна.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» у ході вивчення освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» у здобувачів вищої освіти необхідно сформулювати **загальні і фахові (спеціальні) компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів корекційної психопедагогіки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-12. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медикобіологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-6. Здатність реалізовувати персоналізовані підходи у процесі надання послуг раннього втручання (відповідно до обраної спеціалізації).

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-17. Здатність самостійно освоювати нові науково-педагогічні, корекційні, ергономічні та оздоровчі теорії та технології; забезпечувати фізичний розвиток, корекцію, реабілітацію і зміцнення здоров'я осіб з особливими освітніми потребами на засадах педагогічної інноватики.

Результати навчання (РН):

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН4. Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН 18. Знати природу психічних явищ, ідентифікувати психологічні проблеми, розуміючи закономірності розвитку і функціонування психічних явищ в контексті вирішення професійних завдань у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуковотворчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальної; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування

отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю /Бали
Тема 1. Сучасні наукові дослідження як підгрунття психолого-педагогічної практики формування комунікативної компетенції у дітей з синдромом Дауна.	10	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / (макс. кількість балів за практичне заняття/20
Тема2. Нейропсихологічний підхід у процесі формування мовлення. Диспраксія. Програми раннього втручання.	16	2	4	22	2	ДБ, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 3. Особливості розвитку слухового сприймання як передумова формування навичок мовлення у дітей з трисомією.	18	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 4. Структура логопедичного заняття. Додаткова комунікація.	18	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема5. Ігрова діяльність як умова формування комунікативних навичок та розвитку мовлення.	18	2	4	22	2	ДБ, РМГ, УО, ІРС / 20
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Примітки: ¹ / Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

² / *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Визначити основні напрямки розвитку мовлення та формування навичок комунікації осіб з синдромом Дауна.
2. Дати характеристику основним фенотипічним ознакам синдрому Дауна.
3. Простежити взаємообумовленість між затримкою моторного і психічного розвитку дітей з синдромом Дауна.
4. Схарактеризувати діяльність команди психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з СД.
5. Описати трьохрівневу структуру команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в умовах інклюзивного навчання.
6. Скласти алгоритм введення засобів ДК в інклюзивних освітніх закладах.
7. Назвати та описати групи та види додаткової комунікації.
8. Скласти алгоритм використання ДК вдома.
9. Визначити критерії успішності реалізації індивідуальної програми розвитку дитини дошкільного (шкільного) віку з синдромом Дауна.
10. Порівняти індивідуальний навчальний план та індивідуальну програму розвитку дитини з СД, проаналізувати структуру, визначити спільне та відмінне.
11. Визначити взаємозв'язок батьків, ІРЦ та закладу освіти у наданні психолого-педагогічної підтримки дітям з інтелектуальними труднощами.
12. Проаналізувати сфери застосування адаптації та модифікації освітніх програм дітей з ООП в умовах інклюзивного закладу освіти. Види адаптації і модифікації.
13. Описати базові принципи універсального дизайну та ключові аспекти пристосування навчального середовища для дітей з синдромом Дауна.
14. Назвіть та охарактеризуйте п'ять етапів формування комунікативного акту.

Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень студентів. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність

на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, **100**.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. *Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти* передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#) Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням

елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань здобувачів освіти з ОК «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Формування мовлення та навичок комунікації у дітей з синдромом Дауна» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
--------	--

7-10 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4-6 балів	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
1-3 бали	Оцінюється робота студента, який недостатньо повно володіє навчальним матеріалом, необґрунтовано його викладає, частково розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі істотні неточності та незначні помилки.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Дитина із синдромом Дауна / О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А. Василенко-ван де Рей, Н.І. Ліщук. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018.

2. Ковтун Р. А., Програма розвитку комунікативних здібностей дітей з синдромом Дауна. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец 19.00.08 Спеціальна психологія. Одеса, 2011.

3. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку / навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. / За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020.

4. Міненко А.В. Особливості формування комунікативної функції саморегуляції особистості дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. *Особлива дитина: навчання та виховання*. 2014.

5. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі [Навчальний матеріал] (2021) / Прохоренко, Л.І., Ярмола, Н. А., Набоченко, О.О., Данілавичюте, Е.А., Мартинюк, З. С., Довгопола Ільяна, В.М., Костенко, Т.М., Чеботарьова, О. В., Литовченко, С.В., Бабяк, О.О., Недозим, І.В., Блеч, Г. О., Трикоз, С. В., Гладченко, І. В., Трофименко, Л.І., Рібцун Ю. В.

6. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання : *Актуальні питання корекційної освіти* (педагогічні науки). Збірник наукових праць. 2016, № 7

7. Єжова Т. Є. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності [Електронний ресурс]. *Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*. 2011.

8. Куценко Т. О. Використання допоміжної альтернативної комунікації при навчанні дітей з розладами аутичного спектра [електронний ресурс]. *Освіта осіб з особливими потребами*. 2013. Р

9. Лопатіна Г. О. Методичні основи системи спілкування за допомогою обміну картками. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19.

Інформаційні ресурси

1. <https://ispukr.org.ua/>
2. <https://mon.gov.ua>
3. <http://logoped.in.ua/>
4. <https://www.logoclub.com.ua/>
5. <https://logopedia.com.ua/>
6. https://www.youtube.com/channel/UCHP6_wPIQqHXylvqgUpmeXg
7. <http://logopedu.com.ua/>
8. <https://prometheus.org.ua/partnership/>
9. <https://ru.coursera.org/>
10. <https://vumonline.ua/>
11. <https://www.ed-era.com/>

